

Pregledni rad

UDK 343.85:343.62

DOI 10.7251/SVR1715082M

NASILJE U PORODICI

Prof. dr Milomir V. Martić¹

Nezavisni univerzitet Banja Luka

Apstrakt: Danas postoji pravilo, da sve ono što je imalo vrijednost više ne postoji kao takvo, a ono što nikada nije moglo biti vrijedno, danas je na cijeni. Globalizacija i globalne promjene u svijetu, učinile su, da je ono bezvrijedno stiglo i kod nas. Današnja omladina je „to“ prihvatila objeručke, jer ne znaju za bolje. Promijenili su se i odnosi u obrazovanju. Omladina ne zna osnovne vrijednosti, nego ono što traži tržište. Mladim ljudima se više niko ne posvećuje, mladi se ne vaspitavaju, ne utvrđuje se i ne ponavlja naučeno. I tako, stigoše nam savremeni mediji, a sa njima i savremeno nasilje. U poplavi nasilja koje nude savremeni mediji, nismo mogli očekivati napredniju generaciju, nego, naprotiv. Pisanje ovog teksta je inicirano životnom pričom moga prijatelja koji je doživio nasilje u porodici od svoga sina, koga je izrodio sa svojom vjenčanom suprugom i čijem se rođenju radovao, kao dijete omiljenoj igrački. Sina, kao i kćerku je vaspitavao po našim isprobanim standardima, ali prevladao je uticaj vršnjačkih grupa i savremenih medija, koje su njegovog sina, kao i većinu omladine usmjeravale ka „boljem“ i ka „demokratiji“. Nova „demokratija“, između ostalog, podrazumijeva i nasilje djece nad roditeljima. Kroz razgovor sa pojedincima sam došao do zaključka da svi mi u svojim porodicama imamo isti ili sličan problem, samo ćutimo i trpimo, te molimo „boga“ da se ne desi ono najgore.

Cljučne riječi: *vrijednosti, obrazovanje, mediji, nasilje, nasilje u porodici, nasilje nad roditeljima ...*

O NASILJU

Mnogi teoretičari, širom svijeta, koji se bave problemom nasilja u društvu, na različite načine tumače pojam nasilja. Međutim, svi se oni slažu u činjenici da je nasilje namjerno korištenje fizičke snage i moći prijateljnom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću i sl. Nasilje u porodici, nažalost, primjenjuju svi bitni činioци društva, od fizičkog radnika bez obrazovanja do doktora nauka i drugih intelektualaca, podjednako i muškarci i žene, tako da nema jedinstvene definicije, ko su pojedinci ili pojedinke koji primjenjuju nasilje u porodici.

¹ Prof. dr Milomir V. Martić, doktor socioloških nauka.

UZROCI NASILJA

Danas je dovoljno otvoriti dnevne novine ili internet stranicu u rubrici „crna hronika“ i naići na udarne vijesti o nasilju roditelja nad djecom, djece nad roditeljima, djece nad vršnjacima, nasilja nad djevojčicama, elektro-nskom nasilju i sl. „Otac ubio sina; sin ubio oca; majka zadavila novorođenče; sin ubio majku i oca; unuk ubio baku i dedu; ljubomorni muž ubio suprugu i ljubavnika“² itd, bez imalo razmišljanja da te informacije ostavljaju negativne posledice na ljude, te da pobuđuju maštu kod mladih. Postavlja se pitanje, odakle dolazi ovo nasilje? Iz društva sigurno, samo treba utvrditi iz kojih institucija društva.

Ako pođemo od činjenice da je porodica osnovna društvena i životna ćelija u životu čovjeka, a da iza porodice slijede, vršnjačke grupe, škola i mediji, možda nije teško zaključiti odakle dolazi nasilje.

Međutim, sociolozi i svi drugi koji se zanimaju za nasilje kao fenomen savremenog društva smatraju da je pravi uzrok nasilja uvijek u porodici koja djecu ne usmjerava na osnovne duhovne vrijednosti. Umjesto da ih roditelj uputi na usavršavanje znanja, čitanje ili recimo da idu u pozorište ili posjete koncert, djeca lutaju ulicama do kasno u noć i noću sjede po čoškovima i sumnjivim mjestima. Naravno, odgovornost je na roditeljima, a ne na djeci, jer ako dijete raste u porodici gdje dominiraju alkohol, droga i agresija ono pati, ali i kopira taj model ponašanja. Djeca u takvim porodicama odrastaju nesrećna, apatična, a u agresivnim grupama pronalaze utočište, jer od svoje porodice ne dobijaju ono što im je potrebno. Neophodno je pravilno usmjerenje u životu koje podrazumijeva dobro obrazovanje, što djeci omogućava da postanu uspješni i zadovoljni ljudi.

Oštrim riječima i psovkama pred djetetom, roditelj okrivljuje društvo za lošu ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi, zatim stalno ponavlja da mu sistem nije omogućio da udobno živi, da nema riješeno stambeno pitanje, kola, ekonomsku stabilnost. Na taj način i kod djece stvara pogrešnu sliku o životu i društvu u kome živi. Postavlja se pitanje šta je takav roditelj uradio da situaciju promijeni, umjesto da krivicu prebacuje na druge i kod djeteta u ranoj mladosti izazove nezadovoljstvo.

NASILJE U PORODICI

Po definiciji koju primjenjuje najveći broj onih koji se bave predmetom nasilja u porodici, nasilje u porodici je ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava tjelesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana ili drugih članova porodice. Nasilje u porodici je propisano Porodičnim zakonom, ali je i krivično djelo. Svaki član porodice ima pravo na zaštitu od nasilja u porodici, u skladu sa propisanim zakonom.

Postavlja se pitanje otkud agresija i nasilje u porodici? Zašto su i roditelji i djeca agresivni? Da li je to normalno ili nije? Da li roditelji vole i koliko vole svoju djecu, ali i koliko djeca vole svoje roditelje i da li ih uopšte vole ili je samo interes u pitanju?

² Različiti dnevni časopisi i internet

Sociolozi su donedavno zastupali tezu da je nasilje urođeno. Kasnije su tvrdili da se nasilje javlja onog trenutka, kada majka svoje dijete stavi u hodaljku i uključi mu na tv-u crtani film, koji je, kako je i dokazano, pun nasilja i nasilnih scena, sa kojima se dijete saživljava. Danas se otišlo još dalje, pa tvrdimo da se nasilje formira zajedno sa novorođenčetom u majčinoj utrobi, a razlog je ogroman uticaj zračenja iz kosmosa, od prevelikog broja raznih satelita koji emituju zračenje na zemlju, te savremeni stil života majke, trudnice, koji je pun stresova i frustracija.

Problemi nasilja u porodici i nasilja nad djecom, su odavno poznati u svijetu, samo se njima niko nije ozbiljnije bavio. Tek, sedamdesetih godina 20. vijeka, ovi problemi su privukli pažnju šire društvene javnosti. Osim toga veoma vješto se izbjegavala priča o položaju žene u braku i porodici, kao i priča o nasilju nad ženama. Svi ovi problemi su vješto izbjegavani, a samim tim i nasilje djece nad roditeljima, jer to nikada nije bilo ni prirodno ni normalno.

Nasilje u porodici je danas, u 21. vijeku postalo nešto što je sasvim „normalno“, bez čega se ne može živjeti. Danas se najveći procenat naučnika koristi univerzalnom definicijom, da je nasilje u porodici ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava tjelesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice, a ova definicija je vrlo uska i ne obuhvata šire nasilje u porodici. Po ovoj definiciji ispada da nasilje u porodici vrše samo supružnici, a to nije istina, jer i drugi članovi porodice mogu vršiti nasilje i biti vrlo nasilni, što u ovom slučaju i dokazujem. Da pišem o ovoj osjetljivoj temi u današnje vrijeme, odlučio sam se zbog životne priče moga prijatelja koji je nedavno doživio nasilje u porodici od strane svoga sina. Priznao mi je da se to dešavalo i ranije, ali da mu je praštao, jer je bio „mlad, neiskusni i zelen“ da bi shvatao životne norme ponašanja i životne vrijednosti.

Nasilje u porodici je pojam koji se obično odnosio na nasilje između supružnika ili supružničko zlostavljanje, ali ovaj slučaj i niz slučajeva koje krijemo ispod tepiha, jer se radi o našoj djeci i našim propustima u vaspitanju, dovodi nas u poziciju da se ozbiljno zapitamo gdje smo to pogriješili i da li smo previše tolerantni. Nasilje u porodici je fenomen koji je prisutan u svim zemljama svijeta i u svim kulturama. Skretanje pažnje javnosti na nasilje u porodici otpočelo je sa pojavom ženskog pokreta, naročito feminizma i pokreta za ženska prava nastalih sedamdesetih godina 20. vijeka, čija je glavna preokupacija bila rješavanje problema pretučanih žena čiji su agresori bili njihovi muževi. Svijest o nasilju u porodici kao i shvatanje i dokumentovanost ovog prestupa razlikuju se od zemlje do zemlje. Procjenjuje se da je u SAD i Velikoj Britaniji samo trećina slučajeva nasilja u porodici prijavljena policiji. Prema podacima Viktimološkog društva Srbije svaka četvrta žena na Balkanu trpi nasilje u porodici. Slično je i u okruženju. Ipak, mišljenja sam da se nasilje u porodici u najvećem procentu dešava u zemljama tranzicije u koju spada i

Bosna i Hercegovina. Svaki čin protiv volje pojedinca koji ugrožava lični integritet bilo da se radi o fizičkom, psihičkom, seksualnom ili ekonomskom, naziva se nasilje. Osim toga, zlostavljanje članova porodice ili maltretiranje, nije više lična stvar. Krivični zakoni u svim naprednim zemljama svijeta, nasilje u porodici tretiraju kao posebno krivično djelo.

ŠTA SE PO ZAKONU SMATRA NASILJEM U PORODICI?

Porodični zakon, pod nasiljem u porodici, predviđa sledeće radnje:

- Nanošenje ili pokušaj nanošenja tjelesne povrede članovima porodice
- Izazivanje straha prijetnjom ubistva ili nanošenje tjelesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu
- Prisiljavanje na seksualni odnos
- Navođenje na seksualni odnos ili seksualni odnos sa licem koje nije navršilo 14 godina života ili nemoćnim licem
- Ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja sa trećim licima
- Vrijeđanje, kao i svako drugo drsko, bezobzirno i zlonamjerno ponašanje

Nasilje u porodici može da se ispoljava u različitim oblicima kao:

- fizičko nasilje, koje podrazumijeva i upotrebu fizičke sile,
- psihičko nasilje koje podrazumijeva i verbalno maltretiranje, ucjenjivanje, uslovljavanje i sl.,
- seksualno nasilje koje podrazumijeva i čin prisiljavanja ili navođenja na seksualni odnos i
- ekonomsko nasilje koje podrazumijeva i određena materijalna uskraćivanja i ograničavanja.

KO SVE MOŽE TRAŽITI ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI?

Zakon je propisao koji članovi porodice mogu tražiti zaštitu od nasilja u porodici, a oni su: supružnici i bivši supružnici, djeca i roditelji, krvni, adoptivni i tazbinski srodnici, osobe koje vezuje hraniteljstvo, vanbračna zajednica ili život u istom porodičnom domaćinstvu, kao i sva ona lica koja su međusobno bila ili su još uvijek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, odnosno koja imaju zajedničko dijete ili je ono na putu da bude rođeno, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu.

KOJE SU MJERE ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI?

Ove mjere zaštite određuje sud, a one su:

- izdavanje naloga za iseljenje iz porodičnog stana ili kuće, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti;
- izdavanje naloga za useljenje u porodični stan ili kuću, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti;
- zabrana približavanja članu porodice na određenoj udaljenosti;
- zabrana pristupa u prostor oko mjesta stanovanja ili mjesta rada člana porodice;
- zabrana daljeg uznemiravanja člana porodice.

KOLIKO DUGO MOGU DA TRAJU MJERE ZAŠTITE?

Zakon je propisao da mjere zaštite od nasilja u porodici mogu trajati najduže godinu dana, nakon čega prestaju. U drugom slučaju, mjera zaštite može prestati prije isteka roka, ukoliko su prestali razlozi zbog kojih je mjera bila izrečena, ali se može i produžavati dok ne prestanu razlozi zbog kojih je mjera određena..

ZAKLJUČAK

Nasilje u porodici je sastavni dio 21. vijeka. Jedan od "krivaca" za nasilje u porodici su i mediji, koji svakodnevno emituju nasilje po nekoliko časova, a koji su danas dostupni svakom pojedincu. Osnovno pitanje današnje savremene porodice je, kako izbjeći nasilje u porodici i da li je to moguće. Ali, možemo postavljati niz drugih pitanja, među kojima i: Da li je moguće vratiti ljubav u porodični dom, koja je bila prisutna do prije tridesetak godina u svim domovima širom svijeta, dok na scenu nije stupila demokratija. Da li je moguće vratiti nekadašnje vrijednosti, koje su nestale prije tridesetak godina, sa dolaskom demokratije i u one dijelove svijeta gdje do tada nije bila prisutna. Kako vaspitavati nove generacije koje ne znaju šta je poštovanje i ko je stariji u društvu. Da li je moguće stvoriti generaciju koja se ne „pali“ na prvu i koja ne razmišlja mišićima, nego glavom. Mogao bih redati stotine pitanja na koja znam odgovor, ali, nažalost, ta i druga pitanja još dugo neće zaživjeti, jer, novoj generaciji odgovara „demokratija“ i „demokratsko-nasilno“ ponašanje.

FAMILY VIOLENCE

Professor Milomir V. Martić PhD

Abstract: Today, there is a rule that everything that had value no longer exists as such, but what ever might be worth, today's price. Globalization and global changes in the world, have made, that it is worthless arrived in our country. Today's youth is "it" accepted eagerly, because I do not know any better. Have changed and relations in education. Young people do not learn the basic values, but what search market. Young people are more devoted to no one, young people do not educate, not determined and not repeat what they have learned. And so, they came to us modern media, which began to teach young people and that they gave it the minimum, which is necessary for functioning in modern times. In the flood of violence offered by modern media, we could not expect more advanced generation, but, on the contrary. Writing this text is initiated life story of my friend who has experienced domestic violence from her son, whom she gave birth to her newlywed husband and whose birth forward, as a child favorite toy. Son and daughter is brought up by our tried standards, but overcame the influence of peer groups and modern media, that his son, like most young people directed towards "better" and to "democracy". The new "democracies", among other things, includes the violence of children against their parents. In conversation with the individuals I have come to the conclusion that all of us in their families have the same or similar problem, only silent and suffer, and please "god" that does not happen the worst.

Keywords: *values, education, media, violence, domestic violence, violence against parents*

LITERATURA

1. D. Koković, Pukotine kulture, Novi Sad, 2005.
2. Sociološki leksikon, Savremena administracija, Beograd, 1982.
3. Milosavljević, M. Nasilje nad decom, Biblioteka Priručnici, Beograd, 1998.
4. Martić, V. M., Nasilje u školi kao produkt poremećenih vrijednosti u društvu, NUBL, Banja Luka, 2012.
5. D. Koković, Kultura i umetnost, Akademija umetnosti-Novi Sad, Novi Sad, 2000.
6. D. Koković, Nasilje i sport; u Defendologiji, Društveno okruženje i nasilje u sportu, B.Luka, 2001.
7. K. Petrović, Nasilje i sport, Kultura, Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, Beograd, 1990.
8. D. Simeunović, Političko nasilje, Radnička štampa, Beograd, 1989.
9. Ilić, Nasilje-ogledalo za Amerikance, u knjizi Svetkovina svesnosti, Gradina, Niš, 1989.